

# Mer om sekretess

## Sekretess och tystnadsplikt inom socialtjänsten

Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.<sup>1</sup>

Sekretessen gäller både vid myndighetsutövning och vid utförande inom kommunala verksamheter. Inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet gäller istället så kallad tystnadsplikt: Den som är eller har varit verksam inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som avser insatser enligt socialtjänstlagen får inte obehörigen röja vad han eller hon därvid har fått veta om enskildas personliga förhållanden.<sup>2</sup>

## Uppgifter kan lämnas ut om den enskilde samtycker

Ibland kan du som arbetar med en person behöva tala med andra personer utanför verksamheten för att kunna hjälpa den enskilde. Det kan till exempel vara med anhöriga eller vårdcentralen. Sekretessen hindrar sådana samtal såvida inte den enskilde samtycker till att information lämnas ut. En enskild kan helt eller delvis häva sekretess som gäller till skydd för honom eller henne genom att samtycka till att uppgifter lämnas ut.<sup>3</sup> Samtycke innebär att den enskilde säger ja till att du delar information om honom eller henne med andra. Det är viktigt att den enskilde lämnar samtycket innan du lämnar ut uppgifter, inte efteråt.

### **Måste samtycket vara skriftligt?**

Samtycket kan antingen vara muntligt eller skriftligt.<sup>4</sup> Ett muntligt samtycke ska enligt JO dokumenteras.<sup>5</sup> Samtycket kan vara begränsat till att gälla vissa specifika uppgifter eller att uppgifterna får lämnas till vissa personer. Den enskilde kan när som helst återta samtycket.

<sup>1</sup> Se 26 kap. 1 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL.

<sup>2</sup> Se 15 kap. 1 § socialtjänstlagen (4001:453), SoL.

<sup>3</sup> Se 12 kap. 2 § OSL.

<sup>4</sup> Se JO 1990/91 s. 366.

<sup>5</sup> Se JO 2003/04 s. 289.

### ***Finns det några enklare lösningar?***

Många gånger kan den enskilde själv vara med på möten som handlar om honom eller henne och kan då själv lämna de uppgifter som behövs. Kom ihåg att sekretessen gäller även då du är med på ett möte tillsammans med den enskilde och andra. Det är därför bra att i förväg tillsammans med den enskilde komma överens om vem som säger vad på mötet.

### ***Vad gör jag om den enskilde inte kan ge samtycke?***

Det kan vara så att den enskilde inte har förmåga att lämna ett samtycke på grund av kognitiva svårigheter, till exempel till följd av en demenssjukdom. Du behöver då göra en bedömning av om uppgifter om den enskilde kan lämnas ut utan samtycke. Om du har möjlighet så rådgör med din chef innan du lämnar ut uppgifter om den enskilde, även om du gör bedömningen att det inte är till men för den enskilde att uppgifterna lämnas ut.

### ***Måste jag ha samtycke i en nödsituation?***

Det kan uppstå situationer då du inte kan få ett samtycke från den enskilde men ändå behöver tala med någon utomstående om den enskilde, till exempel vid en nödsituation. Om det är nödvändigt att lämna ut sekretesskyddade uppgifter för att avvärja fara för liv, hälsa eller värdefull egendom kan sekretessen brytas med stöd av den så kallade nödrätten. Bestämmelsen om nödrätt innebär att den som handlar i nöd för att till exempel rädda liv eller hindra att en person skadar sig själv kan vara fri från straffrättsligt ansvar.<sup>6</sup> Det kan då komma att prövas i efterhand om det var rätt att lämna ut uppgifterna i den akuta situationen.

## **Sekretessbrytande bestämmelse vid allvarligt missbruk**

Sekretess kan brytas i vissa situationer, om det behövs för att ge en person med missbruk vård och behandling. Den sekretess som vanligtvis gäller för socialtjänstens verksamhet hindrar nämligen inte att en uppgift om en enskild eller närstående till denne lämnas från en myndighet inom socialtjänsten till en annan sådan myndighet eller till en myndighet inom hälso- och sjukvården, om det behövs för att ge den enskilde nödvändig vård, behandling eller annat stöd och denne fortgående missbrukar alkohol, narkotika eller flyktiga läsningsmedel.<sup>7</sup> Nedan beskrivs förutsättningarna för att bryta sekretessen i dessa fall.

### ***Fortgående missbruk***

För att den sekretessbrytande bestämmelsen ska vara tillämplig ska det vara fråga om ett fortgående missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga läsningsmedel. Missbruket ska vara allvarligt och, så vitt avser alkohol, ha en viss varaktighet. Missbruket behöver dock inte vara så allvarligt att samtliga förutsättningar för tvångsvård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, LVM, är uppfyllda.

<sup>6</sup> Se 24 kap. 2 § brottsbalken.

<sup>7</sup> 26 kap. 9 § första stycket 2 OSL.

### ***Behov av nödvändig vård, behandling eller annat stöd***

En förutsättning för att undantag från sekretessen får göras är att det behövs för att ge den enskilde nödvändig vård, behandling eller annat stöd. Med det menas både hälso- och sjukvård och socialtjänstens insatser. Den omständigheten att en person med missbruk motsätter sig all form av vård och behandling utesluter inte att undantaget tillämpas.<sup>8</sup> Om nödvändig vård, behandling eller stöd kommer att ges utan att sekretessen bryts så kan informationen eller handlingarna dock inte lämnas ut.<sup>9</sup>

### ***Samtycke till att lämna ut uppgifterna saknas***

En förutsättning för att tillämpa den nu aktuella sekretessbrytande regeln är också att den berörda personen kan antas direkt motsätta sig att uppgifter lämnas ut eller att saken brådskar så att det inte finns tid att inhämta samtycke. I de fall uppgifter lämnas ut utan samtycke är det ofta lämpligt att den berörde i efterhand under rättas om detta.<sup>10</sup> Om den enskilde samtycker till att uppgifter lämnas ut så bryts sekretessen istället av själva samtycket, eftersom den enskilde kan häva sekretess som gäller till skydd för henne eller honom, se ovan.<sup>11</sup>

---

<sup>8</sup> Se prop. 1990/91:111 om sekretess inom och mellan myndigheter på vårdområdet m.m. s. 18.

<sup>9</sup> Se RÅ 1992 not. 590.

<sup>10</sup> Se prop. 1990/91:111 s. 17 f.

<sup>11</sup> Se 10 kap. 1 § och 12 kap. 2 § OSL.